Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 18. FEBRUARJA (FEB. 18), 1938 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 35

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nemčija zahteva nadaljnje koncesije od Avstrije

Hitler namerava poslati nov ultimat Schuschniggu, da izsili resignacijo avstrijske vlade. Anglija in Francija zahtevata pojasnila o nacijskih namenih glede Avstrije. Češkoslovaški preti nevarnost nacijskega napada. Berlinski krogi napovedujejo vojaško zvezo med Nemčijo, Avstrijo in Italijo

Pariz, 17, febr. — Poročila, ki prihajajo v Pariz, govorijo, da namerava diktator Hitler poslati nov ultimat avstrijskemu kancelarju Schuschniggu, v katerem bo zahteval resignacijo njegovega kabineta.

(Vest iz Berlina pravi, da voditelji avstrijskih nacijev pričakujejo, da bo prihodnji kancelar Arthur Seyss-Inquart, Hitlerjev pristaš, ki je dobil pozicijo notranjega ministra v reorganizirani avstrijski vladi.)

Politični preobrat v Avstriji znemirja Francijo in Anglijo. Poslanika obeh držav v Berlinu sta se včeraj oglasila v uradu nemškega zunanjega ministra Joachima von Ribbentropa in zahtevala pojasnila glede dogodkov v Avstriji. Kakšno pojasnilo je dal Ribbentrop, če ga je sploh dal, ni znano. Da je situacija v Avstriji resna, ni nobenega dvoma. Francoski in angleški diplomati so uverjeni o potrebi takojšnje akcije, ki naj bi preprečila podvrženje Avstrije kontroli nacijske Nemčije, kakor tudi nadaljnji Hitlerjev korak—napad na Češkoslovaško.

V Parizu sodijo, da bo Hitler priskočil na pomoč "zatiranim bratom" v Češkoslovaški, sudetskim Nemcem. Da se nemški diktator na to pripravlja, dokazuje njegova izjava, ki jo je podal na sestanku s Schuschniggom v Berchtesgadenu, Bavarska, zadnjo soboto — da hoče zeniti 80,000,000 Nemcev. To stevilo bi ne bilo doseženo z aneksijo Avstrije, kajti Nemčija ima okrog 66,000,000 prebivalcev, Avstrija pa 7,000,000 — skupno okrog 73,000,000 prebivalcev.

Poročila iz Prage kažejo, da se Češkoslovaška zaveda preteče nevarnosti. Vlada se bo morala prej ali slej odločiti glede spora s Hitlerjem ali odpora. Gotovo je, da se bo Edvard Beneš predsednik Češkoslovaške, upiral vsaki akciji, da postane drava vazalka nacijske Nemčije. Najnovejša vest se glasi, da nameravata Beneš in ministrski predsednik dr. Milan Hodža reorganizirati vlado. Oba se zavedata, da nacijski nekrvavi puč v Avstriji je velik udarec Češkoslovaški, ki se trudi, da ohrani svojo neodvisnost in demokracijo.

Berlin, 17. febr. — Nacijski krogi vidijo zvezo med Nemčijo in Avstrijo v bližnji bodočnosti, ker so Hitlerjevi pristaši dobili ključne pozicije v reorganiziranem avstrijskem kabinetu. Hitlerjeva diplomatična zmaga je prvi korak, ki obeta izpolnitev Hitlerjevega načrta, ki ga je orisal v svoji knjigi "Moja borba". Ta načrt je zveza med Nemčijo, Italijo in Anglijo. Med Nemci prevladuje mnenje, da sta Italija in Anglija prepričali kancelarja Schuschnigga o potrebi kapitulacije pred Hitlerjem.

Dogovoru med Avstrijo in Nemčijo bo sledila sklenitev vojaške zveze med tema državama in Italijo. Nacijі so uverjeni, da Schuschnigg ne bo dolgo na krmilu Avstrije. On bo potisnjen v ozadje in njegov naslednik bo Seyss-Inquart, notranji minister v avstrijski vladi.

Reševalci dosegli ruske znanstvenike

Moskva, 17. febr. — Reševalci so včeraj dosegli ruske znanstvenike, ko sta dve letali, ki sta odleteli z ruskega parnika, pristali v bližini ledene plošče, na kateri so znanstveniki. Ta plošča je dospela v bližino Greenlanda od severnega tečaja, odkoder so jo gnali morski tokovi.

Sovjetski diplomat pobegnil v Italijo

Budenko dezertiral iz boljševiškega tabora

Rim, 17. febr. — Italijanski fašisti poveličujejo Jodora Budenka, bivšega člana sovjetskega poslaništva v Rumuniji, kot junaka, ker je pobegnil iz boljševiškega tabora. Budenko je s tem dal fašistom novo orožje v njihovi križarski vojni proti komunizmu.

Bivši sovjetski diplomat je v razgovoru s fašističnimi veljaki obdolžil rusko tajno policijo, da ga je nameravala umoriti ali pa vsaj ugrabiti predno je pobegnil v Italijo. "Sovjetski poslanik Ostrovski, ki ga je Moskva pozvala domov, je odšel iz Bukarešte 4. februarja," je rekel Budenko. "Dan prej je prišel neki mož z Dunaja v urad sovjetskega poslaništva v Rumuniji. Zdel se mi je sumljiv, ko se je oglasil pri meni z dvema članoma tajne ruske policije, ki so me nagovarjali, naj grem z njimi v Sinaj. Izgovarjal sem se, da sem bolan, toda oni niso odnehali. Insistiral sem, da bom šel, če bo vozil avtomobil moj šofer, oni so pa rekli, da bo vozil avto mož, ki je prišel z Dunaja. Takoj sem slutil, da nekaj skrivajo, da me nameravajo ugrabiti in umoriti."

(Ko je Budenko izginil iz Bukarešte 6. februarja, je sovjetska vlada poslala protest Rumuniji, v katerem je bilo rečeno, da je diplomat postal žrtev fašističnega političnega zločina. Sovjetske avtoritete v Moskvi so včeraj insistirale, da je bil diplomat ugrabljen ali pa umorjen in da so bile njemu pripisane izjave v Rimu potvorba ali pa izsiljene.)

Budenko je povedal fašističnim uradnikom v Rimu, med katerimi je bil tudi zunanji minister grof Ciano, "da se je kot intelektualec, ki ne more tolerirati izdajstva in se drži svojih idealov, odločil za pretrganje vseh vezi z boljševizmom", povedati po ni hotel, kje se je nahajal štiri dni po izginotju iz Bukarešte. Dejal je, da sta njegova žena in hči v Leningradu in da sta bili najbrž obe aretirani.

Unija toži komunistični Daily Worker

New York, 17. febr. — Minneapolska delavska federacija je vložila tožbo proti tukajšnjemu komunističnemu dnevniku Daily Workerju zaradi kriminalnega obrekovanja in zahteva $470,000 odškodnine. Obtožnica federacije — katero zastopa v tej pravdi Albert Goldman, znani čikaški pristaš Trockega — se glasi, da je Daily Worker zmerjal njene voditelje s "trockističnimi raketirji, gangeži, pobojniki in bordelirji" ter jih dolžil, da so odgovorni za umor P. J. Corcorana, unijskega voditelja v Minneapolisu, ki je bil ustreljen na ulici v zadnjem novembru.

Domače vesti

Slovenski dijak na potovanju

Detroit, Mich. — Rudy Potočnik ml., dijak na michiganski univerzi Ann Arbor, je v družbi treh dijakov, vsak druge narodnosti, odpotoval v Kanado, odkoder pojde četvorica s skoro zastonjsko vožnjo (na parniku bodo nekaj delali) čez morje v Anglijo. Na Angleškem si nabavijo kolesa in bodo potovali še dalje po Evropi. Morda obiščejo tudi Jugoslavijo. Vsi štirje dijaki so rojeni v Ameriki.

Pozdrav iz Primorja

Chicago. — Uredništvo Prosvete je te dni prejelo razglednico iz Idrije, s katero nas pozdravlja Valentin Kobal iz Clarendon Hillsa, ki se mudi na obisku svojega rojstnega kraja in drugih krajev na Primorskem. Poleg Valentina je podpisan tudi njegov brat Franc.

Calumetske vesti

Calumet, Mich. — Steve Rozič, star 75 let in doma od Črnomlja v Beli Krajini, je zadnje dni med potjo na delo v rudnik v Ahmeeku umrl. Zadela ga je srčna kap. Drugi rudarji, ki so šli na delo, so pobrali že mrtvega in ga odpeljali domov. Zapušča ženo, osem sinov in dve hčeri. V Ameriki je živel skoro 40 let in delal je vsa ta leta v rudnikih.

Vesti iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 15. febr. sta se sedemletna Dorothy Strnad in njena še mlajša prijateljica Josephine Rus igrali v sobi pri Strnadovih z domačo lovsko puško, ki se je sprožila in Dorothy je bila ustreljena v glavo ter je obležala na mestu mrtva. V bolnišnici je umrl Matt Šterbenc, star 45 let in doma od Kočevja. Tu zapušča ženo in sestro.

Unija CIO zmagala pri volitvah

Chicago, 17. febr. — Pri volitvah glede reprezentacije pri kolektivnih pogajanjih, ki so se vršile med delavci v klavnicah Chicago Stockyards & Transit Co., je zmagala unija United Packing House Workers, ki je včlanjena v Odboru za industrijsko organizacijo.

Roosevelt podpisal farmski zakon

Washington, D. C. 17. febr.— Predsednik Roosevelt je včeraj podpisal farmski zakon, ki določa federalno kontrolo produkcije in trženja nekaterih poljskih pridelkov. Glavni namen zakona je po izjavi poljedelskega tajnika, ki se je boril, da kongres sprejme ta zakon, stalna "normalna žitnica".

Tudi Italija ima židovski problem

Mussolini namerava omejiti židovske aktivnosti

Rim, 17. febr. — Da ima tudi Italija židovski problem, dokazuje svarilo, ki ga je Mussolini naslovil židom, čeprav vsebuje zagotovilo, da Italija ne bo vodila tako drastične gonje proti židom kot Nemčija in Rumunija.

Uradna izjava, ki govori o omejitvi židovskih aktivnosti, je bila včeraj objavljena. Ta naglaša, da židje ne smejo igrati bolj važne vloge v narodnem življenju kot je zmožnost posameznika. Njihove aktivnosti morajo biti omejene v sorazmerju z njihovim številom v občinah. Vsi židje, ki pridejo v Italijo, bodo pod strogim nadzorstvom.

Deklaracija dalje pravi, da ne bo rimska vlada podvzela nobene politične, ekonomske in moralne akcije proti židom v Italiji, toda dovolila ne bo, da bi dosegli tako visoko finančno in komercialno stopnjo kakor so jo v nekaterih drugih državah. Zadnja uradna statistika pravi, da je v Italiji okrog 60,000 židov.

Zunanji letalci pomagajo Kitajcem

Japonci bombardirali ameriško misijonsko postajo

Čengčov, Kitajska, 17. febr. — Tujske legije — ruski, ameriški in drugi letalci v službi kitajske vlade — so včeraj napadli japonske vojaške pozicije z bombami in povzročili veliko škodo. Vest iz kitajskih virov pravi, da so letalci uničili čez 30 japonskih tankov, ducat bojnih letal in ubili ter ranili veliko število japonskih vojakov. Dalje so razdejali japonsko vojaško skladišče pri Ciensienu, strategičnemu mestu ob progi Peking-Hankov železnice.

Kaifeng, Kitajska, 17. febr. — Življenja več ameriških misijonark so bila v nevarnosti, ko so japonski letalci napadli z bombami misijonsko postajo in čolne te postaje na Rumeni reki. Nekaj žensk, ki delalo med kitajskimi reveži, je bilo ranjenih.

Japonski letalci so uprizorili 22 navalov na Kaifeng v zadnjem času, toda misijonska postaja je bila včeraj prvič tarča bombardiranja. Letalci so vrgli tudi veliko število bomb na Čengčov, ki leži 40 milj zapadno od Kaifenga.

Poslopja zadružne organizacije farmarjev v novoangleških državah, ki je bila ustanovljena pred dvajsetimi leti.

DELAVSTVO ZAHTEVA VEČJO VSOTO ZA RELIF

Direktor CIO zahteva preskrbitev dela 3,500,000 brezposelnim

ČETRT MILIJARDE NI DOVOLJ

Washington. — (FP) — Predsednikovo priporočilo za 250 milijonov dodatne apropriacije za relif je naletelo na opozicijo v vrstah organiziranega delavstva, ki smatra to vsoto za nezadostno v očigled veliki brezposelnosti.

John Brophy, direktor CIO, je brzojavil članom apropriacijskega odseka nižje zbornice, od katerih zahteva, naj zvišajo izdatke za relif na 600 milijonov dolarjev. Brophy pravi, da je potrebno, da vlada preskrbi relifno delo 3,500,000 brezposelnim.

"CIO je prepričan, da je potrebno najmanj $600,000,000 za dela WPA do konca fiskalnega leta," pravi Brophy. "Najmanj 3,500,000 uposlitev je treba preskrbeti, da se pride v okom sedanji brezposelnosti. Uposlenih mora biti vsaj to število brezposelnih, ako se administracija hoče držati svoje deklarirane politike, da ne sme nikdo stradati, ki je zmožen in pripravljen delati.

"Položaj brezposelnih je že zelo obupen v mnogih državah in mestih. CIO urgira vaš odsek, da priporoči $600,000,000 dodatnih apropriacij za uPA in preklic Woodrowovega amendmenta, ki je bil pripet k relifni apropriaciji za tekoče fiskalno leto, da bo WPA lahko nudila pomoč ameriškim državljanom, ki so v potrebi."

Sličnega mnenja je tudi Delavska nestrankarska liga, ki tudi zahteva zvišanje relifnih apropriacij, kakor tudi Workers Alliance of America, organizacija brezposelnih. Delavska liga pravi, da je potrebno najmanj pol milijarde dodatnih apropriacij za relif do 1. julija.

Apropriacijski odsek nižje zbornice se na te zahteve očividno ni oziral, ker je zbornici priporočil le po Rooseveltu določeno vsoto. Če kongres ne zviša te vsote, bo WPA preskrbela relifno delo le okrog 600,000 nadaljnjim brezposelnim, v zadnjih mesecih pa so delodajalci odslovili nad tri milijone delavcev.

Smatra se, da bo WPA koncentrirala svoje aktivnosti le v velikih industrijskih mestih, kjer je situacija najbolj akutna. Najbolj so prizadeti avtni centri, Detroit in druga mesta. Toda tudi iz poljedelskih držav prihajajo zahteve za večje relifne dajatve po suši prizadetim farmarjem.

Nova ofenziva španskih lojalistov

Vprašanje priznanja prava bojevništva

Hendaye, Francija, 17. febr. — General Franco je poslal nove čete v sektor Montalban, ki leži 32 milj severno od Teruela, kjer so lojalisti presenetili fašiste z novo ofenzivo. Vest iz Salamanke se glasi, da so fašisti odbili naskoke na svoje postojanke pri mestu Vivel del Rio. Lojalisti so pričeli z ofenzivo na tej fronti zadnji torek.

Na to fronto so bile poslane fašistične motorne kolone iz Zaragoze, topništvo in bojna letala. Slednja so včeraj napadla z bombami lojaliste v ozadju.

Ofenziva španskih ljudskih čet je bila odrejena, da lojalisti ponovno zasedejo bogato polje premoga pri Utrillasu, ki leži nekaj milj južno od montalbanskega sektorja. To polje je prej zalagalo Katalonijo s premogom.

San Sebestian, Španija, 17. februarja.—Ako bosta obe v španski civilni vojni zavojevani stranki dobili pravo bojevništva, kar priporoča mednarodni nevmešavalni odbor, bo to v korist fašistom. Predno se to zgodi mora biti dosežen dogovor glede potegnitve zunanjih prostovoljcev iz Španije.

Priznanje prava bojevništva bo omogočilo obema strankami ustavljanje in preiskavanje parnikov, ki dovažajo bojni material in druge potrebščine lojalistom in upornikom. Ker fašistična pomorska sila nadkriljuje lojalistično, bodo imeli fašisti več koristi od priznanja prava bojevništva kakor lojalisti. Prvi kontrolirajo strategične pomorske baze ob Baleriških otokih, Malorki ter Ivizi, dasi med številom in obsegom bojnih ladij, ki jih posedujejo fašisti in lojalisti, ni velike razlike.

Jeklarska stavka v Franciji odvrnjena

Začasno premirje sklenjeno med vlado in unijami

Pariz, 17. febr. — Preteči stavkovni val, ki je imel zajeti jeklarsko industrijo, je bil včeraj odvrnjen z dosego premirja med vlado in 70,000 organiziranimi delavci, ki so uposleni v tej industriji. Premirje bo trajalo osem dni in upanje je, da bo v tem času prišlo do sporazuma.

Osem jeklarskih unij v Valenciennesu se je izreklo za takojšen oklic stavke, da izvojujejo višje mezde, toda zdaj so se podvrgle odloku 25 drugih jeklarskih unij v severnem delu Francije. Te so bile za to, da dobi notranji minister Louis Oscar Frossard priliko, da izsili kompromis.

Frossard in Paul Ramadier, delavski minister, sta poverila veščakom nalogo reševanja težkoč. Zadnji torek je 30,000 jeklarjev zapretilo s stavko, če ne bo vlada prisilila tovarnarjev, da zvišajo mezde.

Norveški socialisti se pridružili internacionali

Oslo. — Po dolgih letih so se norveški socialisti zopet pridružili drugi internacionali. Sklep za pridruženje norveške delavske stranke je bil soglasno sprejet po eksekutivi. Istočasno je eksekutiva stranke tudi pretrgala pogajanje za organsko združenje s komunisti, ker prejemajo smernice in navodila iz Moskve. Socialistični internacionali so se pridružili tudi mladinski socialisti in strokovne unije. Izmed škandinavskih dežel so bili norveški socialisti edini, ki so bili skoraj vsa povojna leta zven internacionale.

"ROKE PROČ OD DELAVSKEGA ZAKONA"

Opoziciji se pridružila tudi zveza za ekonomsko svobodo

TEŽAVE DELAVSKEGA ODBORA

Washington. — (FP) — Ameriška zveza za ekonomsko svobodo je poslala pisma vsem članom senatnega delavskega in justičnega odseka, v katerem je proti vsakemu amendiranju Wagnerjevega delavskega zakona in proti preiskavi federalnega delavskega odbora, kar zahteva burbonska reakcija.

Pisma je poslal smerniční odbor zveze za ekonomsko svobodo, katero tvorijo zastopniki raznih cerkva, univerz in javnosti. Njen predsednik je znani liberalni časnikar W. A. White iz Emporie, Kans., tajnik pa ekonom W. Jett Lauck.

"Federalni delavski zakon predstavlja v realnosti nov epoh v razvoju demokracije," pravi pismo. "Pred več kakor sedem stoletji se je v Runnymedu (Anglija) rodil 'Magna Carta' (Carter svobode) naše osebne in civilne svobode proti avtokratičnim političnim vladam. Poznejša leta je bil v Angliji še bolj raztegnjen in izpopolnjen, leta 1789 pa so do tedaj pridobljene svobodščine tvorile podlago ameriški demokraciji, ali pa so bile zapisane v 'Bill of Rights' naše ustave.

"Naš prehod iz poljedelske v industrijsko državo pa je nam pokazal, da je politična demokracija brez ekonomske demokracije le prevara in samovaranje. Z drugimi besedami: ako naj ohranimo naše samovladajoče, demokratične institucije, ako naj obvarujemo svet pred diktaturo komunizma in fašizma, tedaj moramo zavarovati ameriško demokracijo pred industrijsko in finančno avtokracijo."

Pismo pravi dalje, da ni delavski zakon nič drugega kakor legislativni dodatek k ustavnim svobodščinam, ki so zapopadene v "Bill of Rights". "Mi želimo protestirati proti vsaki preiskavi zveznega delavskega odbora. Mi urgiramo člane senata, da vzpostavijo drastično znižanje apropriacij, za katere se je izrekel apropriacijski odsek." Ta jih je znižal za polovico od budžetne postavke za delavski odbor.

"Mi dalje urgiramo zavrženje vseh amendmentov senatorja Vandenberga in drugih, ki bi oslabili delavski zakon, kateri je podlaga za industrijsko svobodo ameriškega delavstva," zaključuje pismo.

Kaj bo kongres storil glede predlagane kongresne preiskave delavskega odbora in amendiranje zakona, se še ne ve. Toda radi velike opozicije s strani organiziranega delavstva in materiala, ki ga je predložil načelnik delavskega odbora z ozirom na nepristransko delovanje istega ter obtežilnega materiala proti onim, katerim sta zakon in sedanji odbor trn v peti, je dvomljivo, da se bo kakšen senator upal glasovati za preiskavo in predložene amendmente. Izjema bodo seveda le najbolj zakrknjeni toriji.

Kako velike težkoče ima delavski odbor pri izvajanju zakona, je razvidno iz dejstva, da ni noben odborov funkcionar, ki vodi zaslišanja v spornih zadevah, varen pred tatovi. Več preiskovalcem je bil že ukraden ves zasliševalni material — zapisnik in drugi dokumenti, brez katerih je delavski odbor brez moči.

Nekemu preiskovalcu je na primer nedavno neki prebrisani uzmovič ukradel v stranišču aktovko, v kateri je imel zapiske in dokumente. Slično se je pripe-

(Dalje na 2. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (Jan. 31, 1938), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Gustinčičeva zadeva

Zadeva slovenskega prostovoljca v španski lojalistični armadi, kapitana Drag. Gustinčiča, je že drugič v naši javnosti. Prvič se je pokazala v pittsburškem Napreju po prizadevanju Gustinčičeve sestre Frances Lagoj iz Michigana, drugič pa v clevelandski Enakopravnosti z dne 11. t. m. po prizadevanju Gustinčiča samega, ki je poslal dopis temu listu.

Gustinčič piše tamkaj, da so v Španiji prejeli pismo sodruga Coffa iz Clevelanda, ki med drugim omenja tudi njegovo (Gustinčičevo) "zamolčano pismo" v Prosveti, nakar Gustinčič piše dalje: "Mene in nas, slovenske bojevnike tu v Španiji, to zamolčanje naših dopisov, naših bojev in našega trpljenja na španskih frontah ni manj začudilo, kakor vas tam. Ne samo Prosveta, temveč tudi nekateri drugi slovenski delavski listi v Zedinjenih državah nas zamolčujejo. Ne razumemo zakaj?"

Mi se pa čudimo Coffu v Clevelandu in Gustinčiču na Španskem, da te zadeve ne pokažeta, kakršna je v resnici; posebno Gustinčič bi prav lahko pojasnil to stvar v zadovoljstvo vseh prizadetih, če mu je na tem, da se izve resnica.

Drugič izjavljamo: Prosveta je do danes objavila VSE dopise iz Španije, ki jih je prejela. Enega je celo ponatisnila iz starokrajske Delavske politike. Zamolčala ni torej NIČESAR. Vsako natolcevanje, da je Prosveta zamolčala karkoli, kar je bilo poslano njej in kar je SPADALO njej, je — zavijanje, če ni prosta laž. Bomo pa odprto govorili.

Kapitan Gustinčič prav dobro ve, da mu ni urednik Prosvete do danes pisal niti enega pisma, niti ni urednik Prosvete do takrat pisal niti ene besedice njegovi sestri v Michiganu. Čemu je potem Gustinčič pisal uredništvu Prosvete v takšnem tonu, kakor da odgovarja na urednikovo pismo?

S tistim pismom je Gustinčič naredil fatalno pomoto, katere pa zdaj noče priznati. Poslal je odgovor na PRIVATNO pismo br. Vincenta Cainkarja, predsednika SNPJ, ki je bilo naslovljeno na Gustinčičevo sestro v Michiganu. Cainkarjevo pismo je sestra Frances Lagoj poslala v Španijo in ta se je potem znesel nad urednikom Prosvete, kakor da sta Cainkar in urednik ena in ista oseba ali kakorkoli je že sklepal, tega ne vemo. Vemo le to, da je Gustinčič naredil napako in ker se Gustinčičeva kritika ni prav nič tikala urednika, je bilo pismo izročeno br. Cainkarju s pripombo, naj stori z njim kar hoče. Če bi ga hotel objaviti s svojim komentarjem, bi bilo objavljeno, ker pa ga ni objavil, je to njegova zadeva, ne naša.

To je vsa zadeva. Enkrat smo jo že pojasnili, če pa bo ta reč še silila na dan, tedaj povemo prizadetim čisto po domače, kar jim bo šlo. Urednik Prosvete noče biti noben "goat", niti žoga, da se bodo drugi z njo igrali.

Kapitan Gustinčič naj javno pojasni sledeče, če bo čital te vrstice:

1. Ali je pravično odgovarjati javno na PRIVATNO pismo, ki še ni bilo nikjer objavljeno? Po kakšni taktiki in logiki naj bi bilo to pravilno?

2. Ali je pravično znašati se nad tretjo osebo za stvar, za katero tretja oseba ni odgovorna?

3. Zakaj niste odgovor na Cainkarjevo pismo poslali svoji sestri, od katere ste prejeli pismo, da bi ga ta poslala br. Cainkarju, s katerim ste imeli opravek?

4. Zakaj ne priznate, da ste zamenjali osebe in vloge in naredili namesto "močne afere" — velik "šmorn"?

(*Pripis.* — Kaj je bilo v Cainkarjevem pismu, ki je dvignilo toliko prahu?

Frances Lagoj je v preteklem poletju pisala br. Cainkarju, naj bi SNPJ pošiljala cigarete in drugo drobnarijo slovenskim prostovoljcem v Španijo. Cainkar se je o tem posvetoval s člani gl. izvršnega odseka in dobil je navodilo, naj sestri Lagoj odgovori, da jednota se ne more pečati s tem, ker ima druge naloge; jednota lahko še nadalje posreduje glede prispevkov v gotovini in to je vse, kar more storiti. Br. Cainkar je v svojem odgovoru dodal še nekatere druge razloge, zakaj prošnja sestre Lagoj ne more biti vpoštevana.

To je bilo vse. In to je bilo vzrok, da se je potem kapitan Gustinčič tako razhudil nad uredništvom Prosvete — kakor da je uredništvo Prosvete Cainkar, gl. izvršni odsek ali vsa jednota!)

Glasovi iz naselbin

Mladinski zbor "Kanarčki"

Cleveland, O. — Na velikonočno nedeljo, dne 17. aprila, se bo vršil koncert mladinskega zbora "Kanarčki", ki se udejstvujejo že štiri leta in prirejajo lepe koncerte. Ta zbor je v Clevelandu menda najmanjši, ki pa je znan po svojem lepem petju, zato me veseli, da sem njegova članica. Učimo se lepih pesmi in sedaj je na programu nova pesmica Mirka Kunčiča, ki jo je uglasbil dr. Kimovec.

Odborniki peterih tukajšnjih mladinskih pevskih zborov so se sestali in sklenili, da priredimo velik mladinski pevski koncert v septembru. Prej smo imeli že dva taka koncerta in oba sta bila dobro obiskana. Letošnji skupni koncert obeta biti še zanimivejši. V juliju pa bomo ("Kanarčki") priredili piknik na Zornovi farmi, česar se mi člani zelo veselimo. Na letni seji v decembru smo izvolili sledeči odbor: Albina Kodek, predsednica; Eddie Zabukovec, podpredsednik; Emma Koprivnik, tajnica; Olga Novak, pomožna tajnica; Julia Bartol, zapisnikarica; Stanley Zabukovec, blagajnik. Nadzorni odbor: Rose Marie Koprivnik, Victoria Zabukovec, Joseph Bartol. Zastopniki na skupnih sejah peterih mladinskih zborov so Eddie Zabukovec, Julia Bartol in Albina Kodek. Sklenjeno je bilo, da se skupaj zbiramo in obdržujemo seje, da bo več napredka. Seje se obdržujejo vsake tri mesece enkrat.

Upam in želim, da bo na našem velikonočnem koncertu velika udeležba. Obilo uspeha želim vsem pevcem in pevkam privseh naših mladinskih zborih!

Emma Koprivnik, tajnica.

Naznanilo in zahvala

Milwaukee, Wis. — Tukajšnji socialistični klub št. 37 JSZ se zahvaljuje vsem sodrugom, somišljenikom in simpatičarjem delavskega pokreta za tako lepo udeležbo na naši zadnji kartni partiji. Videli smo zopet, da je še nekaj rojakov, ki jim je delavsko gibanje še vedno pri srcu. Hvala tudi vsem darovalcem lepih daril kakor tudi našim zvestim sodruginjam, ki so se toliko pobrigale pri omenjeni kartni zabavi.

To nam je dalo zopet malo upanja za prihodnjost in z vso vnemo se spet pripravljamo, kako naj praznujemo naš delavski praznik Prvi maj. Ker pride letos ta praznik na nedeljo, se je klub zavzel, da napravi vse kar bo mogoče, da nam bo ta dan v Milwaukeeju služil v spodbudo delavskega razreda. Ta dan se vrši tukaj tudi konferenca Prosvetne matice in to bo privedlo več naših "ta zvestih" k nam.

Nadejamo se velike udeležbe, kajti kakor se sliši, nas presenetijo ta dan čikaški igralci soc. kluba št. 1 JSZ. Med nas pripeljejo samega "Jakoba Rudo". Kdo je to, če še ne veste, vam bomo že pravočasno povedali. Ampak danes naj ostane to še naša tajnost. Časa je še dovolj, svetujemo vam samo, da rezervirate Prvi maj že sedaj in pridete med nas v dvorano So. Side Turn. To naj služi tudi kot opomin vsem tukajšnjim društvom, da ne prirejajo na ta dan nikakršnih veselic, ker Prvega maja pride vse, kar je še živega, v Milwaukee, v dvorano SST.

Publicijski odsek.

Čevljarji se organizirajo

Cleveland, O.—V zadnjih par letih se je razmahnilo organiziranje delavcev po strokah in industrijah, kakor je pač kazalo. Tako smo se tudi čevljarji v Clevelandu organizirali v Cleveland Shoe-Rebuilders Association in imeli smo že dokaj močno organizacijo. Pa so prišli gotovi preroki, ki so mislili nekaj izboljšati, pa so še poslabšali, tako da je organizacija zaspala.

K sreči nismo ostali mrtvi vsi, temveč smo se zavzeli in organizacijo Collinwood-Euclid Shoe-Rebuilders oživeli. Dobili smo svoj čarter in se shajamo ob gotovem času, da se malo pogovorimo, kako se bi dali tudi ostali sodelavci dobiti v organizacijo. Žalostno je, da jih je še precej zunaj organizacije, ki nočejo nič slišati, da si bi položaj potom organizacije izboljšali. Zato je priporočljivo tudi za šentklerske čevljarje, da se nam pridružijo.

Dne 20. feb. pa bo v SDD na Waterloo rd. res nekaj posebnega, namreč naša veselica. Da bo preskrbljeno dobro za vse, vam jamči odbor čevljarjev. Apeliram na občinstvo, da nas poseti v velikem številu. Oddal se bo tudi door prize, ki ga bo dobil srečen posetnik. Za ples bo igral Jankovičev orkester. Vstopnina samo 25c. **Frank Dacar, 53.**

O razmerah in odhodnici

Cliff Mine, Pa.—Tudi nas je zajela depresija ali recesija. V tej okolici je glavno delo koncentrirano na premogovnike, mnogo delavcev pa je bilo uposlenih tudi v tovarnah v okoliških mestih. Tovarne sedaj malo obratujejo in mnogo ljudi je brez dela. Večje družbe obratujejo po par dni na teden. V okolici je mnogo majhnih jam, ki obratujejo samo pozimi in v teh je zaposlenih mnogo ljudi. Premog iz teh jam se porabi skoro izključno ves za hišno kurjavo. Vsled izredno mile zime pa letošnjo zimo tudi majhne jame le malo obratujejo in njihova sezona se kmalu zaključi, kar v doglednem času pomeni še večjo nezaposlenost.

Dne 11. feb. smo priredili poslovilni večer mojemu bratu Andreju Pangeršiču in njegovi družini. Bil je lep večer,—vse je bilo skupaj zbrano, tako da je bila bratova družina zelo presenečena in vsi njeni člani ginjeni. Andrej in družina se vsem skupaj najlepše zahvaljujejo za prijeten večer, za izkazano naklonjenost in za krasno dragoceno darilo, ki jim je bilo ob tej priliki poklonjeno. To jim bo pač v prijeten in trajen spomin. Njihova ločitev od ljudi in kraja kjer bodo zapustili toliko odkritosrčnih prijateljev, bo pač težka.

Družina mojega brata odpotuje na farmo v Minnesoto, odkoder so semkaj prišli leta 1928. Ker je Andrej vešč farmar, upa, da bo tam dobro uspel, kar mu tudi iz srca želimo in upamo, da se mu vsi njegovi načrti dobro obnesejo. **John Pangeršič, 145.**

"Kakor lojalisti in rebeli"

Akron, O. — Ko čitam Prosveto, se mi zdi, kakor bi imeli med seboj lojaliste in rebele, ker smo se začeli mlatiti, kakor Green in Lewis, ki gonita delavce proti delavcem, kapitalisti se pa v pest smejejo. Čitatelji Prosvete moramo držati delavec z delavcem, ako hočemo kaj doseči v našo lastno korist, v korist nas vseh.

Pri jesenskih volitvah je bil izvoljen za župana republikanec in njegov nasprotnik je seveda bil poražen, ker so ga nazvali za komunista zato, ker je bil pošten delavec. Republikanec je obljubil, da bo vse izboljšal in vse uposlil, tovarne bodo začete obratovati in skrajšal bo uro. Prišlo pa je tako, da nimajo delavci še tistega, kar so prej imeli, pa je vse lepo tiho. Če pa bi bil izvoljen njegov nasprotnik, bi pa bil gotovo on kriv nezaposlenosti.

Iz tega se lahko naučimo, da ne smemo sami sebe zanemarjati, saj je dovolj, da nas oni izkoriščajo in zavajajo. Naj dostavim, da v Akronu je taka beda, da take še ni bilo. Denarja ni niti za relif niti za cestna dela in popravila. Kje je danes denar? Tukaj sta dva visoka mostova in obupani si z njih življenje jemljejo. Vsled tega mesto namerava mostova ob krajeh zamrežiti, da se prepreči beg iz življenja. Boljše bi bilo, da bi s tistim denarjem nasitili ljudi. — Rojakom priporočam, da si naročijo dnevnik Prosveto. **Martin Klarič, 170.**

Delo, "valentinčki" in veselica

Presto, Pa. — Dela ni ne tu ne tam, delajo pa tudi ne "ta velike osebe", ki bi sicer morale nekaj delati. Čeki za brezposelnostno podporo imajo nekje veliko zamudo, najbrž jih pošljajo po "3rd class mail." Ne morem se osebno pritoževati radi podpore, ker še delam, namreč en teden po tri dni, drugi teden pa čuvam in stražim svojo boljšo polovico doma, da mi je kdo ne ukrade. Ako bi jo kdo odpeljal in vprašal za odkupnino, mu je ne bi mogel plačati, kajti tudi jaz s Prosvetinim "očetom" vred se največkrat pišem le s tremi črkami — s-u-h.

Iskreno se zahvaljujem osebi, ki mi je poslala "valentinčka" za Valentinovo, kar je v tej deželi nekaj običajnega, le da se včasi hudomušneži in zlobneži poslužijo te prilike, da ti pošljejo tudi kaj žaljivega. Prejel sem namreč sliko psička, dotičniku pa priporočam, naj si tako robo kar lepo zase obdrži. Pobriga naj se za mladinsko kampanjo SNPJ in pa za naročnike Prosveti, pa bo opravljal boljše delo. Tisti denar naj bi porabil za to dvoje, ne pa za neumnosti.

Kakor je bilo v tem listu že poročano, bomo imeli tukaj v Slovenskem izobraževalnem domu v soboto 19. feb. veselico v korist kandidature odvetnika Ludvika Zupančiča, ki kandidira v državno postavodajo za poslanca. On je član SNPJ. Tukajšnji rojaki so se zavzeli, da mu pomagajo do te pozicije, da bo tudi naš rojak v tej važni zbornici. Uljudno ste vabljeni, da se v velikem številu udeležite sobotne veselice. Gotovo vas bodo zanimale filmske slike iz starega kraja, ki jih bo kazal naš kandidat. Pridite in pripeljite svojo mladino, da vidi staro domovino na platnu. Filmi se bodo predvajali ob 8. zvečer, potem pa bo ples in prosta zabava. Igral bo znani muzikant J. S. Grich. Vstopnina je samo pet grošev. Četudi se bolj slabo dela, se bo že dobilo teh par grošev za tako veselico. Kar bo drugega, bo že odbor preskrbel, tako da bo dovolj pijače in jedače.

Leo Mur, 166.

Iz obiska pri sorodnikih in znancih

Wilmerding, Pa. — Naj mi bo dovoljeno, da v našem dnevniku Prosveti omenim, kako sva z bratom obiskavala sorodnike in znance v Chicagu, Jolietu in La Salle. V Chicagu sva se namreč mudila na pogrebu najinega brata Franka Hudale. Razume se, da v takem slučaju obiski niso tako prijetni kakor bi bili v drugačnih okoliščinah. K rojakom na obisk sva se podala po pogrebu.

Najprej sva se ustavila v glavnem uradu SNPJ v spremstvu najinega nečaka, to je s sinom najinega pokojnega brata. Sestala sva se z upraviteljem glasila Filipom Godino, ki nam je razkazal jednotine prostore, ki so lepo urejeni. Spoznala sva se z osebjem v uradu in se razgovarjala. Bilo je baš pred obedom, ko sva segla v roko z glavnim blagajnikom Vogričem. Z njegovo ženo sva skupaj v šolo hodila in rekel sem mu, da bi jo rad videl. Povabil naju je, naj greva z njim, kar sva drage volje storila. Z mojo sošolko Lojzo, to je z mrs. Vogrič, se nisva videla že 30 let, zato je bilo svidenje tem lepše. Vogričevi so nama postregli s tem in onim, za kar se jim zahvaljujeva. John ima prijazen dom in že odraslo družino.

Naša druga postaja je bila pri mrs. Ani Kramaršič (Kramer). Tudi ona se dobro "komandira", kar se pozna na njeni hiši v bližnjem Ciceru. Dalje sva obiskala Franka in Martina Potokarja. Moj brat se ni mogel načuditi Martinovemu pripovedovanju, češ kako zna dobro povedati in tudi po domače zakleti. Martin nam bi bil rad še nadalje pripovedoval o "soteskem strahu", pa nam čas ni dopuščal. Obiskala sva tudi Matekovičeve, jako prijazne ljudi. Kakor pri Potokarjevih, tako so nam tudi tukaj postregli, zakar se jim zahvaljujeva. Matekovič ni bil nič kaj zadovoljen, ker sva se tako hitro poslovila. Dobro sva se pogostila tudi pri najini sestri Mary Muren, ki nam je servirala kar tri vrste zelo okusnih domačih klobas, katere smo zalivali z dobro kapljico.

Dan pred najinim odhodom nazaj v Penno sva se peljala v La Salle obiskat najina bratranca Franceta in Jožeta Jakšeta, s katerima sva se sedaj prvič videla po 30 letih. V La Salle smo pridrveli v družbi Mary Muren in Mary, Edward in Joe Hudale baš ob dvanajstih. Pripravil sem se, da vprašam za bord, ali Mary Muren je dejala, da ne bom nič opravil, ker nas pričakujejo, saj je sin poslal brzojavko. Kljub temu sem jo mahnil proti vratom in potrkal. Odprat je prišel mož bolj majhne postave, predstavljal pa sem si večjega. Vprašal sem ga, če me pozna, pa je odgovoril, da ne. Ko sem mu povedal ime, sva se z Jožetom prisrčno objela in poljubila skoro bolj gorko kot prvič z mojo zaročenko. Nato je seveda prišla na vrsto njegova žena Ana, ki je bila zelo zaposlena s pripravljanjem jedi. Mrs. Jakše je bogato obložila mizo in že sem mislil, da me hočejo imeti za kakšnega staresino, da se pripravljamo na svatbo. Spet domače klobase, črne mesenke, kokoši, juha taka, da še na ženitovanju nisem take jedel, zraven pa seveda tudi sladko vince, belo in rdeče, torej prava gostija.

Z bratom sva želela obiskati Silvestra Kramaršiča, ki stanuje blizu SND. Šli smo k njemu na dom, pa je žena povedala, da je odšel v SND, kjer pa ga tudi nisva mogla najti. Frank Ravnikar nama je razkazal SND, lepo urejeno poslopje. Sestala sva se z rojakom Jankotom, nakar sva se poslovila, ne da bi videla Silvestra. Šla sva obiskat Franka Jakšeta, najinega drugega bratranca, s katerim sva se prav prisrčno pozdravila kot sorodnika. Kmalu se je začelo mračiti in morali smo se posloviti. V Joliet smo prišli že pozno v noč. Ustavili smo se pri najini sestrični Francki, katero pa sem pozabil vprašati za njen priimek; njen dekliški priimek je bil Hren. Njen mož je fajn fant. Postregli so nam z jedjo in pijačo in imeli smo se dobro.

Moj brat in jaz se najiskreneje zahvaljujeva za postrežbo vsem, katere sva obiskala v Chicagu, La Sallu in Jolietu. Šli so nam na roko v vseh ozirih in nam stregli, česar ne bova nikdar pozabila. Kadar jih bo pot nanesla v naše kraje, jih bomo z veseljem sprejeli in jim postregli. Mnogo pozdravov sorodnikom in prijateljem pošiljata Martin in Joe Hudale.

Martin Hudale.

Klubovo nedeljsko slavje

Cicero, Ill. — Klub št. 1 JSZ praznuje v nedeljo 20. feb. svojo 35-letnico v dvorani SNPJ na Lawndale ave. v Chicagu z obširnim jubilejnim sporedom. Kdor se zaveda dela, ki ga je vršil klub celih 35 let, bo v nedeljo gotovo pohitel na to redko slavje.

Spominjam se, ko sem pred leti začela obiskovati klubove seje. Leto in pol sem se udeleževala sej, predno sem pristopila v klub, kajti precej časa me je vzelo, da sem razumela delo in pomen kluba. Tako sem po neki seji domovgredoč vprašala sestro Angelo, kaj je socializem in li kaj socialist. Dejala je, da to je delavec, ki se je izobrazil in postal zaveden ter deluje v organizacijah, v kulturnih klubih za izobrazbo, v strokovnih za unijsko gibanje, za izboljšanje delavskih razmer in zvišanje zaslužka. Klub št. 1 JSZ ima tudi svoj prosvetni odsek, ki prireja predavanja in diskuzije. Tudi to je bilo zame zelo zanimivo in pomembno, da sem stvar razumela in pristopila v klub. Klubovi člani vršijo veliko delo, kakor tudi člani ostalih zvezinih klubov. Vztrajnost pri tem delu pomeni močnejše prepričanje.

Zato vsi zavedni delavci, sodrugi in somišljeniki iz vseh okoliških naselbin, pohitite v nedeljo na klubovo slavje! Proslavimo ta dan kot spomin onim, ki so se zbrali za to plemenito idejo pred 35 leti in ustanovili klub št. 1 ter delali, vztrajali in se borili. Nekateri so že odšli, delali pa so po svojih močeh kolikor so mogli, dokler so bili med nami. Vsi skupaj so pomagali vršiti največjo nalogo človeka-delavca pri delu za skupno izboljšanje življenskega položaja in so skupno pomagali izoblikavati človeško miselnost.

Kristina Turpin.

Važna seja in shod

Cleveland, O. — Seja slovenske unijske skupine pri Fisher Body, št. 45, se vrši dne 19. feb. v SDD na Waterloo rd. ob 2.30 popoldne v sobi št. 3. Žal, da nisem mogla na zadnji seji obrazložiti glede volitev pri našem lokalu, zakar pa so bili vzroki. Pridite pa vsi na sobotno sejo in takrat vam razložim vse glede volitev, tako pa tudi o kandidatih, katere naj bi slovenski delavci podpirali.

Masni shod se vrši v nedeljo 20. feb. v Music Halli v mestnem avditoriju ob 2. popoldne. Sedežev je 3,000, vsled česar ne

(Dalje na 3. strani.)

Malo tega in onega

Ivan Molek

Človek se mora sam izpopolnjevati

Če pogledamo na človeka s stališča nekega "ustvarjenja", zadenemo ob zagonetko, ki je absolutno nerešljiva. In čim bolj obračamo to zagonetko, tem bolj je otroška in smešna. Vzemite človeku vse tisto, kar je v njem privzgojenega in priučenega, z drugimi besedami: ono, kar si je kot celota sam prispeval — tedaj imate pred sabo čisto živalsko naturo. Še več: ta živalska natura v človeku je zbirka mnogih živalskih natur, ki so bile in so še na svetu. Kako se ta mešan naturni stvor ujema s svojim "čemu naturnim, dobrim in popolnim stvarnikom", to je za zdravo pamet neprebavljivo.

Nič čudnega torej ni, da so ljudje zdrave pameti že davno zavrgli omenjeno zagonetko kot čisto bajko in so pogledali na človeka kot enostaven produkt nature, produkt dolgega procesa razvoja, produkt, s katerim natura nezavedno in slepo neprestano eksperimentira, dokler se ji pusti — tedaj jim je bilo jasno kot beli dan, zakaj človek ni mogel biti drugačen.

Človek je po svojem organizmu in funkcijah tega organizma zbirka neštetih živali, ki so živele pred njim in deloma še žive z njim na svetu. Kemično je človek zbirka elementov, ki so v solncu in zvezdah vsega vsemirja, torej je del vsemirske materije in drugo ne more biti. Vsemir je produkt fizikalno-kemičnega procesa in človek je produkt istega procesa, ta proces (ta beseda je zelo nerodna, toda boljše nimamo) je pa strašno nepopolen, neumerjen, nereden in neharmoničen — in takšen je tudi človek v svojem naravnem bistvu.

Vse, kar človek smatra zase za red, umerjenost in harmonijo — vse, kar smatra zase za dobro — si mora urediti sam. In ne pozabimo: vse, kar je zanj dobro in red, je samo zanj dobro in red. Človek je postal še le tedaj, ko je začel popravljati naturo in s tem samega sebe. Človeška civilizacija je neprestani boj z naturo in neprestano zmagovanje nad naturo. Človek je postal človek, ko je v sebi razvil hotenje ali ambicijo, da ne mara ostati takšen, kakršen je bil "ustvarjen". On mora biti bolji in popolnejši! In v tem hotenju žanje uspeh za uspehom že desettisočletja.

Človek je podedoval od svojih živalskih prednikov oko, s katerim gleda. To je le primer. Organ gledanja je v procesu razvoja in eksperimentiranja že milijone let. Vsaka žival drugače gleda; harmonije ni bilo in je ni. Le le pri opicah je organ gledanja dosegel stopnjo, ki jo pozna človek. Ali pa so oči na tej stopnji popolne? Nikakor ne. Helmholtz je zapisal, da bi mu bil optik naredil njegove oči, da bi mu jih vrnil in zahteval denar nazaj.

Človeško oko je dragocen organ, in silno kompliciran organ, kljub temu je ta organ, kakor bi rekel Američan, velik "makeshift", nesoslab, okoren izdelek. Kadar bo človeška znanost proizvajala umetne oči, kar lahko pride vsak čas, bo posekala naturo (ali "stvarnika") za tisoč odstotkov, če ne še bolj. Milijonom ljudem odpove oko službo že v mladosti. Slepota je dokaz — samo en dokaz — strašne nepopolnosti procesa evolucije v organizmu kakor v vsem vesoljstvu, kar je z ozirom na *slepoto* tega procesa docela razumljivo. Kaj naj pa zdrava pamet reče, če apliciramo slepoto na nekega "popolnega stvarnika"?

Človek si mora sam pomagati — popraviti se mora vid, oborožiti si mora oči s steklom, z lečami, pa so boljše! Ko je človek to prvič storil, je postal zares človek. Prej je bil divjak — žival.

Poglejte nebo v jasni noči. S prostim očesom naštejete komaj 3000 zvezd. To so bile vse zvezde, ki so jih ljudje poznali takrat, ko so "zvezde" še kazale pot "modrijanom". Ko pa je človek izumil teleskop in videl, da je na nebu 1500 milijonov zvezd — in to še ni vse! — je šele spoznal, kako je majhen in kako ničevo je njegovo znanje o vsemirju in o njem samem.

Čim prej človek v splošnem vse to spozna, tem bolj bo napredoval in se izpopolnil — in tem prej bo lepše in boljše živel.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 18. februarja 1918.)

Domače vesti. V Chicagu je umrla Lina Simšek iz Bevk pri Ljubljani, članica SNPJ.

Delavske vesti. Stavka v ladjedelnicah je bila končana na osebni apel predsednika Wilsona.

Svetovna vojna. Ko je bila v italijanski zbornici prečitana tajna pogodba z antanto glede aneksije Primorja, Dalmacije in južne Tirolske (to pogodbo so prej objavili ruski boljševiki) je neki socialist v zbornici zavpil: "Ne kradi!"

Sovjetska Rusija. Sovjetska vlada je poslala Rumuniji ultimat, da morajo rumunske čete takoj izprazniti Besarabijo.

Ali ste že naročili Prosveto za Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

POLARNI SVIT — VIDEN V VSEJ SREDNJI EVROPI

Ves evropski tisk je objavil obširna poročila o izrednem nebesnem pojavu, ki ga je Srednja Evropa opazovala dne 25. januarja med deveto in deseto uro zvečer. Pojav je bil viden tudi v Sloveniji in opazili so ga tudi v Dalmaciji. Nebo se je nenadoma razsvetlilo v rdeči barvi, svetloba se je pretakala zdaj v obliki snopov, zdaj v obliki zastorov. Strokovnjaki so ravno po tej značilnosti takoj ugotovili, da gre za izredno močan polarni svit, ki je le na redke čase, na 50 do 100 let, viden tako daleč.

Ljudstvo pa se je povsod prestrašilo in verni ljudje so že govorili, da gre za konec sveta. Kajti to, da se je sredi noči nebo tako razsvetlilo, da je bilo ponekod svetlo kakor podnevi, to je bilo za nekatere čudež. Večina pa je mislila, da gre za velik požar kje v bližini. Pojav so opazovali v vseh krajih, in od povsod so telefonirali gasilcem, češ da nekje divja ogromen požar, od katerega je razsvetljeno vse nebo. Ljubljančani tega pojava niso mogli opaziti zaradi izredno goste megle, toda od zunaj so neprestano klicali po telefonu ljubljanske gasilce in jih obveščali, da nekje gori. Gasilci so čakali, da dobe obvestilo, kje gori, toda vsi so javljali samo, da gori zapadno ali severno od njih. Iz Trsta so vprašali telefonično Ljubljano, "če tu gori mesto, Jeseničani pa so vpraševali avstrijske oblasti, ali gore Karavanke onstran grebenov, Zagreb je vprašal Sevnico, ali gori tamkaj požar, Split je izpraševal Sarajevo, ali res vsa Bosna gori. Vse je bilo zmedeno. Enako je bilo tudi na Dunaju. Gasilci so bili obveščeni o požaru, ljudje so hiteli na ceste ter čakali, kaj se bo zgodilo in kateri del Dunaja gori. Astronomski zavodi pa so morali prekiniti telefon, da so lahko v miru opazovali nebesni pojav.

Bil je seveda močan polarni sij. Najprej se je razsvetlilo nebo na zapadni strani v rdečkasti luči, ki je naraščala in se spreminjala v vse mogoče nianse: zdaj bledo rdeče, zdaj krvavo rdeče, vmes belkasti prameni. Nato se je svit razdelil v snope in ti snopi so švigali po nebu sem in tja. Zvezde so izgubile svoj svit, ker jih je ta sij "prekričal". Kjer je bilo na nebu kaj oblakov, je bil pogled naravnost grozoten: oblaki so zažareli v krvavo rdeči zarji in se podili kakor ogromni plameni po nebu. Nato so se snopje svita združili v zastore — v tipično obliko polarne luči. Ta pojav je trajal blizu ene ure, nato je začel svit ugašati, pokazale so se spet zvezde s svojo medlo svetlobo, polarni sij je ugasnil, nastala je spet mirna noč.

Ko so se zbrala poročila iz raznih krajev, so ugotovili, da so ta pojav v najlepši obliki opazovali v Alpah in na morju. V Alpah — pri nas na Gorenjskem — je bilo videti, kakor da gore vsi vrhovi, na morju — tako javljajo iz Splita — je bilo pa videti, kakor da vstaja iz morja veliko solnce: vsi otoki pred jadransko obalo so bili osvetljeni. Ta pojav se ponavlja le redko. Zadnji tako močni polarni sij je bil viden v Evropi leta 1831. Polarni svit sam je bil dolgo časa uganka za znanstvenike in šele pred nekaj leti je uspelo prodreti v njegovo skrivnost. O tem, kaj je polarni sij, piše ljubljansko "Jutro" naslednje:

Pravi vzrok polarne luči je solnce, ki našo zemljo bombardira s pradelci elektrike, s katodnimi žarki ali elektroni. Včasi nas obsipa z njimi bogateje, včasi nam jih bolj skopo pošilja, kakor je pač njegovo svetlo lice bolj ali manj posuto s pegami. Ti katodni žarki pa ne prihajajo v ravni črti na zemljo, ampak se začno kakor sveder sukljati, čim pridejo v območje magnetnega polja naše zemlje. Na vse mogoče načine zverižena in sesukana postanejo njihova pota v najvišjih plasteh naše atmosfere. In ko tu zadenejo na redke zračne molekule, se zaradi udarca rodi svetloba v vseh mogočih barvah in odtenkih in ta svetloba se nam zaradi zveriženosti katodnih žarkov vidi v značilnih oblikah severnega sija. Najpogosteje se pokaže polarna luč v obliki mavričnega obloka s posameznimi pasovi v vzdolžni smeri, z ostrim spodnjim robom, pod katerim je videti nebo nenavadno temno. Često se iz tega loka spuščajo posamezni svetlobni prameni, ki se po loku naglo naselijo iz enega konca na drugega. Dostikrat posebnega loka vobče ni opaziti, ampak je samo nebo prevlečeno s pahljačo trepetajočih žarkov različne dolžine in barvitosti. Manj močna polarna svetloba se nam včasi prikazuje samo kot zabrisana trepetajoča megla. Najlepši pa je ta pojav, kadar se ognjeni lok s koncema odtrga od obzorja in se potlej svetlobni trak začne zvijati v kolobarje, spirale, kače in podobne slike.

Francoski strokovnjaki sodijo, da je bil zadnji polarni sij prav posebno izrazit tudi zaradi tega, ker se je v visokih zračnih plasteh srečal z oblaki puščavskega peska, od katerega se je rdeči žar še bolj intenzivno odbijal na zemljo. Češki in nemški strokovnjaki so že nekaj časa pričakovali kakšnega izrednega nebesnega pojava, ker so opazili nenavadne pege no solncu, vreme samo pa je delalo nenavadne skoke: po strupenem mrazu je pritisnil močan jug kar čez noč.

Tako močan polarni sij je videti tako poredkoma, da ga sedanje pokoljenje najbrže ne bo videlo več.

Novo pojasnilo o polomu pogajanj

Voditelji unij CIO podprli Murrayjevo poročilo

New York. — (FP) — Načelniki osmih unij Odbora za industrijsko organizacijo, ki so bili vsi člani odbora, ki se je pogajal z reprezentanti Ameriške delavske federacije glede končanja spora med obema taboroma, so izjavili, da je bilo poročilo o vzrokih poloma pogajanj, katerega sta objavila Philip Murray,

Philip Murray, direktor CIO.

načelnik odbora in Charles P. Howard, tajnik CIO, pravilno.

Njihove odgovore na stavljeno vprašanje je objavilo glasilo oblačilne unije Amalgamated Clothing Workers Advance. Odgovori so v konfliktu z izjavo, ki jo je podal David Dubinsky, predsednik unije International Ladies Garment Workers. Dubinsky, ki je bil član odbora pogajalcev, je na seji eksekutive svoje unije izjavil, da so voditelji CIO odgovorni za polom mirovnih pogajanj.

O glavnem spornem vprašanju so načelniki osmih unij CIO izjavili, da odbor ADF ni hotel priznati načela industrijskega unionizma v industrijah masne produkcije in ni predložil primernih pogojev glede ponovnega vstopa unij CIO v federacijo. Pogajalci CIO niso izjavili, da bodo odobrili načrt, da se 10 unij vrne v federacijo takoj, drugih 22 unij pa naj bi ostalo zunaj in čakalo rezultata separatnih konferenc. Reprezentantje ADF niso predložili nobenega praktičnega načrta glede izravnavanja jurisdikcijskih sporov. Ta izjava načelnikov unij CIO pobija trditev Dubinskega, da so Lewis in drugi voditelji Odbora za industrijsko organizacijo odgovorni za polom mirovnih pogajanj.

Na vprašanje, ki ga je stavil urednik glasila oblačilne unije, so odgovorili Homer Martin, predsednik avtne unije; Sherman H. Dalrymple, predsednik kavčukarske unije; James Carey, predsednik unije električarjev; Joseph Curran, organizator mornarske unije; Michael Quill, predsednik unije mestnih in okrajnih uslužbencev; Charles P. Howard, tajnik CIO in predsednik tiskarske unije, in Philip Murray, predsednik organizatoričnega odbora jeklarske unije. Sidney Hillman, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers, se ni udeležil pogajanj zaradi bolezni. Dubinsky ni hotel komentirati izjave načelnikov unij CIO, ki pobija njegovo trditev.

"Roke proč od delavskega zakona"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tilo že več preiskovalcem, predvsem pa v preiskavi jeklarskih družb. Neki preiskovalec je bil toliko zasledoval po tatovih v službi kompanij, da je pričel redno vsak večer pošiljati zbrani material svoji ženi. Ako bi se to zgodilo enkrat ali dvakrat, bi bila to lahko slučajnost, toda iz pogostih tatvin pa je razvidno, da imajo preiskovalci delavskega odbora stalno za petami privatne detektive.

In isti interesi, ki pazijo na zastopnike delavskega odbora in jim kradejo važno evidenco, če le morejo, tudi delujejo za poslabšanje delavskega zakona in diskreditiranje odbora.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

bomo mogli vsi v dvorano, ampak bomo morali počakati zunaj. Po seji bomo korakali na Public Square. Pričakuje se okrog 50,000 ljudi. Opozarjam Slovence, da se vsi udeležite tega shoda. Pripeljite svoje družine seboj. Tudi trgovci naj sodelujejo, kakor tudi profesionalci. V nedeljo popoldne nihče ne dela, zato tudi lahko pride. Pokažimo, da nismo zadovoljni s sedanjim sistemom. Sodelujejo vsi unijski lokali. Enak shod v Detroitu je privedel na plan 150,000 ljudi! Ta shod je protest proti zniževanju mezd, za znižanje cen življenskim potrebščinam in stanarinam, za zadostno brezposelnostno podporo, za zvišanje plač pri WPA in za uposlitev slehernega brezposelnega delavca, za načrt, potom katerega bi delavec dobil cenejše stanovanje itd. Vse to se lahko dobi, ampak nihče nam ne prinese na srebrnem krožniku. V dosego tega je treba zahtevati, apelirati in protestirati.

Iz tega pač lahko vidite, da bo naš nedeljski masni shod velikega pomena, tako in pa še večjega pomena pa bo korakanje na Public Square. Udeležite se tudi vi! Pridite pa tudi na sejo v soboto popoldne v SDD. Tudi to je važno!

Anna Urbas, tajnica.

Zidanškovi paberki

Sharon, Pa. — Kakor je bilo že poročano, so rojaki na Moon Runu dne 5. januarja izgubili pionirja Majka Jeralo, ki ga je zadela kap, ko se je ob treh popoldne vrnil z dela iz Clintona, kjer je delal v premogovniku, ob štirih popoldne pa je bil že mrtev. Star je bil 54 let. Pogreb se je vršil 8. jan. na narodno pokopališče v Imperial ob veliki udeležbi občinstva. Pogrebnik je dejal, da tako velikega pogreba še ni vodil, saj je bilo v sprevodu od 80 do 90 avtov, ki so pripeljali ljudi od blizu in daleč. Majk in njegova žena sta dobro znana po vsej daljni okolici. Vselej sta se rada udeleževala veselic in prireditev. Pokojnik je bil velik zagovornik svobode in vsa njegova družina je vzgojena v naprednem duhu.

Majk Jerala je mrtev, njegovi nauki pa živijo med nami. Na vsaki prireditvi se ga bomo spominjali in ponavljali njegove nauke. Mnogokrat nam je predstavljal razne igre, katerih sedaj ne bo več, obljubili pa so mi vsi njegovi sodelavci, da bodo njegovo delo nadaljevali in da se bodo pri vseh vajah njega spominjali. Vse to priznanje bo njegovo ženo in štiri otroke tolažilo. Majk je prestal svoje trpljenje, sedaj pa naj mirno počiva v ameriški zemlji. Družini in sorodnikom moje globoko sožalje!

Dne 9. februarja sem se podal na Cheswick, kjer sem izvedel žalostno novico, da se je dne 12. jan. pripetila velika eksplozija v rovu na Harwicku, kjer je bilo 10 delavcev na mestu ubitih, med temi tudi dva Slovenca in eden Poljak srednje starosti. Njegova 40-letna žena ga je tako ljubila in ta usoda jo je tako zadela, da je ni mogla prenesti in brez njega živeti ter se je zastrupila. Pogreb se je vršil dne 8. feb. Zapustila sta 8 nepreskrbljenih otrok, ki so ostali brez očeta in matere. Z br. Klemenčičem sva obiskala nekega člana SNPJ, ki je bil težko ožgan, sedaj pa se mu zdravje polagoma vrača. Zdi se mi, da je še zelo prestrašen in ne bo kmalu sposoben za delo.

Od tam sem jo mahnil na Midway, kjer je rojakinja Bartolich ponovila celoletno naročnino in postregla z vinsko kapljico. Razgovarjala sva se o tem in onem. Obiskal sem tudi starega prijatelja Johna Žusta in moj prihod ga je zelo razveselil, pa me ni pustil od sebe, saj ima še par sodov kapljice iz domačega vinograda, zraven pa še nekaj stare tekočine iz leta 1935. Oh boy, sem si mislil, to pa je izvrstna ponudba. Spomnil sem se pa na nekega pečlarja, ki "ga" je imel dva soda, pil pa je tako dolgo, da bi kmalu umrl. Razume se, da sva midva z Žustom bolj zmerna pri takem uživanju. Ako bi na primer jaz umrl vsled preobilice pijače, bi me pobožne ženice brž obsodile, češ da me je "Bog štrafal". Moj namen pa je, da obiščem še mnogo rojakov v raznih naših naselbinah po prijazni Penni.

Naslednji dan sem obiskal rojake v Libraryu. Najprej sem se ustavil pri Zupančičevih. Jakoba ni bilo doma, z njegovo ženo Frances pa sva se pogodila za celotno naročnino, zraven pa se tudi marsikaj pogovorila. Šel sem po naselbini v interesu Prosvete. Nekatere rojake sem obiskal le iz prijaznosti. Ustavil sem se tudi v Slovenskem domu, kjer me je bartendar lepo "potretal", kmalu nato pa je vstopil Frank Stremlan, moj dolgoletni prijatelj in naročnik Prosvete. On ima pet članov v jednoti in v imenu vseh prejema dnevnik. Tudi on me je "potretal". Prihajali so še drugi rojaki in med njimi društveni tajnik, ki je ponovil kar dve naročnini, eno zase in eno za Slov. dom, zakar se mu lepo zahvaljujem. Marsikaj se bi pogovorila, pa so ga klicali domov vsled društvenih zadev.

Spomnil sem se, da me je br. Frank Auguštin, delegat zadnje konvencije, povabil na njihovo maškeradno veselico dne 12. feb in pa na mesene klobase. Seveda, kaj takega "oče" Prosvete ne sme prezreti. Čim sem z avtobusom prispel na Imperial, sem najprej porabil priliko, da poberem obljubljene klobase. Vidrich mi je prinesel dve tako veliki klobasi, da sem jih komaj spravil v kovčeg. Medtem ko sem jaz pobiral in jedel klobase, je br. F. Auguštin pa pobiral naročnino in jaz sem obenem opravljal delo pisarja in kasirja. Ko sva bila s tem delom gotova, so pričeli prihajati ljudje z vseh strani. Seveda, o nadaljni agitaciji ni bilo govora. Ker so me svoječasno nekateri kritizirali, da agitiram za Prosveto le pri čaši vina, sem od takrat tako delo v družbi na veselicah opustil, četudi je bilo koristno.

Prišlo je precej občinstva in kuharice so se urno sukale v kuhinji ter stregle prišlecem. Pridno so stregli gostom tudi natakarji. Vse je bilo veselo in zadovoljno. Kmalu so mi odpovedale moči. Iz Carnegieja je prišel po mene moj šofer z ženo in sinom, da me popeljejo na njihov dom. Kmalu sem zaspal, naslednje jutro pa sem se znašel pri Petrovičevih. Tone Petrovič me je opomnil, da bi potreboval zdravnika, pa me je peljal na Cuddy, zdravnika pa nisva dobila doma. Spomnil sem se, da v par dneh poteče naročnina Tonetu Domitroviču, ki sem ga hotel videti. Ko sem odprl vrata, sem ga takoj po štajersko pozdravil in vprašal, če bi ponovil naročnino. Seveda sva se takoj dogovorila in pogodila za celoletno naročnino. Spomnil sem se tudi društvenega tajnika Johna Jenkota, ki je bil delegat na clevelandski konvenciji SNPJ. Jenko me je prijazno sprejel in naročnino ponovil za vse leto. Izvedel sem, da imajo v Slovenskem domu najboljše medicine. S šoferjem sva se odpeljala naravnost tja. Čez pol ure sva jo že brisala proti Bridgevillu, da obiščeva Petra Sellšnika v Slov. domu, kjer sva videla med drugimi tudi gl. predsednika SSPZ Johna Kvartiča, ki je ponovil naročnino na Enakopravnost. Kvartič je odšel v Chicago na letno zborovanje, jaz pa v Pittsburgh na počitnice, pa sem imel smolo. Mislil sem, da se bom pri Smrekarjevih odpočil in uredil račune za upravništvo, pa je bilo drugače. Predno sem bil gotov z računi, je prišla večja družba ljudi z muziko. "Mufal" sem se v sosedno sobo, pa so mi vedno nagajali. Potajil sem se, kakor bi trdno spal, toda gospodinja je začela preproge pobirati, da se začne ples. Nekatere ženske so bile oblečene v lepe kostume in privezale so si krtače, tako da so vsakega soplesalca okrtačile, potem pa so se lotile še mene in tudi Johna Smrekarja s krtačenjem, niso nama hotele prizanesti. Te navihanke! Smeha je res bilo na koše.

Odpravil sem se v okraj Westmoreland, kjer so me rojaki že pričakovali. Rojakinja Praznik na Claridgu je prva ponovila naročnino za vse leto in postregla z dobro kapljico, rojakinja Draftina pa z okusnim kosilom. Potem sem obiskal Toneta Kosoglava, ki je ponovil celoletno naročnino, njegova žena pa mi je servirala prav dobro večerjo, na pot pa mi je dala zavitek domačih klobas. Ona mi da koline vsako leto v obliki velikih klobas, češ, da daruje sv. Antonu zato, da se ji bolj prašiči redijo, in ker je moje ime Anton, jih da kar meni. Po tem pravcu se ravna tudi rojakinja Hren na Claridgu.

Moja naslednja postaja je bila v Yukonu, odkoder pa bom poročal prihodnjič. Treba je, da si zavarujem nabrane klobase in da uredim račune za upravništvo, saj veste, da pride "business before pleasure."

Anton Zidanšek, zastopnik.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Elbert, W. Va., C. C.: Podatkov, katerih si vi želite o dr. Croninu, mi nimamo.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. — Chicago, Ill.

GLAVNI ODBOR

UPRAVNI ODSEK:

Vincent Cainkar, predsednik	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider, gl. tajnik	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Lawrence Gradishek, pomož. taj.	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vogrich, gl. blagajnik	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Filip Godina, upravitelj glasila	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Molek, urednik glasila	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

PODPREDSEDNIKI:

Andrej Vidrich, prvi podpredsednik	569 Russell Ave., Johnstown, Pa.
Frank Bolha, drugi podpredsednik	533 S. 15th St., Milwaukee, Wis.
John Podboy, Jr., prvi distriktni podpredsednik	Box 327, Strabane, Pa.
Camillus Zarnick, drugi distriktni podpredsednik	3607 W. 65th St., Cleveland, Ohio
John Klansek, tretji distriktni podpredsednik	514 Todd St., La Salle, Ill.
Edward Tomsic, četrti distriktni podpredsednik	Box 684, Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODSEK:

Math Petrovich, predsednik	353 E. 151st St., Cleveland, Ohio
Vincent Cainkar	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vogrich	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Olip	331 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
Donald J. Lotrich	1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
Jacob Zupan	1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.

POROTNI ODSEK:

John Gorsek, predsednik	414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Frank Barbich	19511 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
Anton Šular	Box 27, Arma, Kansas
Frank Vratarich	316 Toner St., Luzerne, Pa.
John Tršelj	Box 327, Strabane, Pa.

NADZORNI ODSEK:

Frank Zaitz, predsednik	2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Fred Malgai	33 Westclox Ave., Peru, Illinois
Milan Medvesek	16902 Arcade Ave., Cleveland, Ohio

Japonski cesar Hirohito predseduje seji vladnega sveta, ki je bila sklicana, da razpravlja o vojaških in finančnih problemih.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s epilogom—Poslovenil *Vladimir Levstik*

III

Šolarji

Toda Kolja je ni več poslušal. Vendar je že lahko odšel! Ko je stopil skozi vrata, je pogledal okoli sebe in stisnil ramena: "Mraz!" je dejal ter krenil naravnost po ulici in nato po prehodu na semanji trg. Pri zadnji hiši pred trgom se je ustavil pred vrati, potegnil iz žepa piščalko in na vso moč zažvižgal, kakor v dogovorjeno znamenje. Največ minuto je čakal, ko je bil Kolja Krasotkin že za dva razreda ličen enajstleten deček, takisto v topli, snažni in zali zimski suknjici. To je bil mali Smurov, učenec pripravljalnega razreda (med tem ko je bil Kolja Krasotki nže za dva razreda pred njim), sin imovitega uradnika; kakor je bilo videti, sta mu roditelja branila občevati s Krasotkinom, ki ga je vse poznalo kot drznega razposajenca, tako da je bil Smurov zdaj očividno kradoma skočil iz hiše. Ta Smurov, če ga čitatelj še ni pozabil, je bil eden iz tiste gruče dečkov, ki so pred dvema mesecema lučali preko jarka kamenje na Iljušo; on je takrat tudi pripovedoval Aljoši Karamazovu o Iljuši.

"Že celo uro vas čakam, Krasotkin," je z odločnim glasom izpregovoril Smurov in dečka sta krenila proti trgu.

"Zakasnil sem se," je odvrnil Krasotkin. "So pač take okolnosti. Ali ne boš tepen, ker greš z menoj?"

"Nu, veste kaj, kakor da me pretepajo! In Perezvon je tudi z vami?"

"Da, tudi!"

"Ali boste tudi njega vzeli s seboj?"

"Tudi njega."

"Oh, če bi bil tudi Žučko!"

"Žučka ne more biti. Žučka ni. Žučko je utonil v temo neznanosti."

"Oh, ali ne bi šlo tako," se je zdajci ustavil Smurov, "saj pravi Iljuša, da je bil Žučko tudi kosmat in tudi tako siv, dimast kakor Perezvon — ali ne bi mogli reči, da je to prav tisti Žučko? Morda bi pa verjel?"

"Šolar, sram te bodi laži, to je prvo; tudi kadar gre za dobro dejanje, to je drugo. In kar je glavno: nadejam se, da nisi tam ničesar povedal o mojem prihodu."

"Bog ne daj, saj vendar razumem kako in kaj. Toda s Perezvonom ga ne boš potolažil," je vzdihnil Smurov. "Veš kaj: njegov oče, kapetan, omelo, veš, nam je pravil, da mu danes prinese kužka, pravega middlelandskega, s črnim noskom; on misli, da bo s tem utolažil Iljušo, a jaz ne verjamem."

"Kako pa je z njim, z Iljušo?"

"Oh, slabo, slabo! Mislim, da ima sušico. Pri zavesti je čisto, samo diha tako, diha — strah ga je slišati, kako diha. Oni dan je prosil, da bi ga nekoliko vodili po sobi; obuli so mu čeveljčke in res je hotel hoditi, a v tem se je že zvrnil. 'Oh,' pravi, 'saj sem ti rekel, papa, da so ti čevlji zanič; stari so, v njih sem že preje težko hodil.' Mislil je, da se zaradi čevljev ne more držati na nogah, v resnici pa pada samo od slabosti. Tedna dni ne bo več učakal. Herzenstube se vozi k njemu. Zdaj so spet bogati, veliko denarja imajo."

"Lopovi."

"Kdo so lopovi?"

"Zdravniki in vsa ta medicinska sodrga, vsi vprek in seveda tudi vsak posebej. Jaz zanikavam medicino. To je nepotrebna naprava. Sicer bom pa vse to še raziskal. A kakšne sentimentalnosti ste jeli tam uganjati? Saj hodi menda ves vaš razred tja, ka-li?"

"Vsi ne, a tako kakih deset naših prihaja zmerom, sleherni dan. To ni nič takega."

"Čudna se mi vidi v vsem tem vloga Alekseja Karamazova; njegovega brata bodo jutri ali pojutrišnjem sodili zaradi takega člověna, njemu pa ostaja toliko časa za sentimentalnosti z dečki!"

"Tu ni niti govora o sentimentalnostih. Saj greš zdaj tudi ti k Iljuši, da se spraviš z njim."

"Da se spravim? Čuden izraz. Sicer pa ne dovolim nikomur, da bi brskal po mojem ravnanju."

"A kako te bo Iljuša vesel! On niti ne sluti, da prideš. Le zakaj, zakaj tako dolgo nisi hotel iti?" je zdajci vroče vzkliknil Smurov.

"Dragi deček, to je moja stvar, ne tvoja. Jaz grem sam od sebe, ker je taka moja volja, vse ostale, kar vas je, pa je zvlekel tja Aleksej Karamazov, to je menda razlika. In kaj veš, morda pa vobče ne grem zato, da bi se spravil? To je bil neumen izraz."

"Prav nič ne Karamazov, nikakor ne on. Naši so jeli kar sami zahajati tja, seveda, izprva so šli s Karamazovim. In ničesar takega ni bilo, nikakih neumnosti. Najprej je prišel eden, za njim drugi. Oče nas je bil strašno vesel. Veš, njemu se bo kar zmešalo, če Iljuša umre. On vidi, da bo Iljuša umrl. A zastran nas je tako vesel, da smo se spravili z Iljušo. Iljuša je vprašal po tebi, drugega ni nič pripomnil. Vprašal je in obmolknil. Toda njegov oče bo zblaznel ali se bo pa obesil. Saj se je že preje tako držal, kakor da se mu meša. Veš, plemenit človek je in tisto takrat je bilo pomota. Vsega je kriv ta očetomorilec, ki ga je takrat pretepel."

"A Karamazov je zame vendarle uganka. Že davno bi se bil lahko seznanil z njim, toda v kakem primeru sem rad ošaben. Razen tega sem si ustvaril o njem neko mnenje, ki ga moram še preveriti in razbistriti."

Kolja je modro utihnil. Smurov je storil takisto. Smurov je seveda spoštoval Koljo Krasotkina in se ni upal niti misliti na to, da bi se z njim primerjal. Zdaj pa je bil strašno radoveden, ker je bil Kolja izjavil, da gre "sam od sebe" tja; v Koljevi nenadni odločitvi, da pojde zdaj, in to prav danes, je bilo po tem takem brezpogojno nekaj zagonetnega. Korakala sta po semanjem trgu, na katerem je stalo mnogo voz iz okolice in veliko prignane perotnine.

Mestne branjevke so pod svojimi šotori prodajale kolačke, sukanec itd. Take nedeljske shode v našem mestecu prostodušno imenujejo semnje in takih semnjev je v letu dni zelo mnogo. Perezvon, vesel da nikoli tega, je tekel z njima, neprestano zavijaje na desno in levo, kadar je bilo treba kje kaj poduhati. Pri srečanjih z drugimi psi se je z neobičajnim veseljem obduhaval z njimi po vseh pasjih pravilih.

"Rad opazujem resničnost, Smurov," je zdajci izpregovoril Kolja. "Ali si kdaj opazil, kako se psi srečavajo in obduhavajo med seboj? To je pri njih nekakšen obči prirodni zakon."

"Da, in kako smešen je."

"Se pravi, ne smešen, v tem se motiš. V prirodi ni ničesar smešnega, kakorkoli bi se zdelo človeku z njegovimi predsodki. Če bi mogli psi premišljevati in kritikovati, bi v medsebojnih socialnih odnošajih ljudi in njihovih voditeljev gotovo našli prav toliko smešnega, če ne še veliko več; to ponovim zato, ker sem trdno uverjen, da je pri nas veliko več neumnosti. To je Rakitinova misel — znamenita misel! Socialist sem, Smurov!"

"Kaj pa je to, socialist?" je vprašal Smurov.

"To je, če so vsi enaki in imajo vsi samo skupno imetje, in poroke ni, vera in vsi zakoni pa kakor kdo hoče, nu, in vse ostalo. Ti temu še nisi dozorel, zate je prezgodaj. A mraz je."

"Da, dvanajst stopinj. Prejle je oče pogledal na toplomer."

"In, ali si opazil, Smurov, da se sredi zime, kadar je petnajst ali celo osemnajst stopinj, človeku ne zdi tako mrzlo kakor na primer zdaj, v začetku zime, ko iznenada pritisne dvanajst stopinj mraza, in še, ko je tako malo snega. To je zato, ker se ljudje še niso navadili. Pri ljudeh je vse samo navada, v vseh stvareh, celo v državnih in političnih zadevah. Navada — to ti je glavno gibalo. Glej, kako smešen je onile seljak."

"Seljaku je brada zmrznila!" je glasno in ujedljivo viknil Kolja, ko je šel mimo njena.

(Dalje prihodnjič.)

Miha Kobalež:

Težke sanje Matjaža Krempelja

Matjažek Krempelj, učitelj in kulturni delavec pri Sveti Uršuli v Lazah, je bil čisto sposoben človek in bogaboječ državljan, vendar ga je to pot nekaj prevzelo. V dolgi enoličnosti se je preobjedel krompirja v oblicah in si zaželel pošteno zabeljenih žgancev. Pa jih ni bil vajen in so mu nespodobno obležali v želodcu, da je imel ponoči težke sanje.

Vozil se je z barko, s starinsko barko, kakor so bile naslikane v raztrganih šolskih knjigah in so navduševale za čuvanje morja. Barka je plavala, gugala se je sem ter tja, naposled je nastal vihar, težki oblaki so zakrili svet, vse se je zmešalo kot uradništvo ob nastopu nove vlade. Barka je zadela ob skalovje in se potopila. Matjažek Krempelj je začel brskati z rokami in nogami, to se pravi, poskušal je plavati in se je tudi zares rešil na obrežje. Otresel se je vode, legel kar v pesek in se najprej odpočil. Nato se je nekoliko umil in se odpravil na pot. To se ve, da je bil pošteno radoveden, kje se prav za prav nahaja. Oziral se je po obrežju, po lepih travnikih in zelenih hribih. Vse mu je bilo nekako znano, prijetno domače, vendar zelo daleč od njega. Da bi prišel v roke ljudožrcem, tega se ni bal, zakaj bil je učitelj in kulturni delavec pri Sveti Uršuli v Lazah ter je doživel že toliko in takih stvari, da mu je bil strah nepoznana stvar. Tudi se je kmalu potolažil. Sredi polja je zagledal nekaj hiš. Pred njimi so se podili otroci s knjigami in zvezki v rokah. Kar nekako zazeblo ga je in obenem ga je pobožalo nekaj toplega. Ko je prišel bliže, je spoznal, da imajo šolo in da merijo dolge trame ob cesti.

"Spet ta delovna šola!" je vzdihnil in nehote se mu je orosilo čelo. Oziral se je, kje imajo učitelja. Da se mu le ljubi v tej vročini. Da, tamle sredi otrok se premika. S težavo je odrinil otroke in ga pozdravil. Bil je star možiček, nekoliko sključen in z debelimi očali. V zadregi si je popravil raztrgane hlače in se nasmehnil tujcu. Matjažek se je prestavil in stari učitelj je dejal:

"Jaz sem Murenček, Drejc Murenček. Da ne boš mislil, da smo kaka izrazita delovna metoda. O ne! Šolo moramo namreč šele zgraditi. Zdaj smo v neki šupi. Pa počasi že pojde. Trame za novo stavbo že imamo. Sčasoma samo še prostor in opeka."

"Pa to bi morali drugi faktorji, ne?" je dejal Krempelj.

"Drugi faktorji, eh ja!" je vzdihnil Murenček. "Saj poznaš druge faktorje."

Krempelj je prikimal. Kako bi teh drugih faktorjev ne poznal! Saj jih je tudi pri sveti Uršuli nekaj. Faktorji so gospod župnik, gospod župan, občinski tajnik, poštar, žandarji, trije krčmarji, dva trgovca, celo nekaj žensk bi moral šteti med faktorje. Faktorjem se ni dobro zameriti. Zato je razumel, zakaj gradi Murenček sam svojo šolo.

Potem sta prešla na druge stvari. Murenček je kimal z glavo in se nekoliko razgovoril. Nič mu ne more reči, kar dobro je pri njih. Včasih dobijo plačo sicer šele dvajsetega ali petindvajsetega, toda tega so krive poštne razmere. Napredujejo sicer ne. Napredovanj pri njih sploh ne poznajo. Plačo dobivajo po oceni, boljša ko je ocena, večjo plačo dobi. Seveda je težko, dobiti dobro oceno. Pa se že prestane. Zdaj bodo pa kmalu velike reforme, zelo velike. Ljudstvo mora namreč imeti besedo pri šoli. Zato bodo vpeljali biro. In to bo primeren način. Najbrž bodo tudi vpeljane uniforme, nekaka milica. Kaj hočemo, svet se modernizira. Sploh je pa že precej napravljenega. V glavnem mestu je pač vsega na razpolago.

Krempelj bi rad videl, kako je vse moderno urejeno, pa je vprašal, kod drži pot v mesto.

"Počakaj, saj grem s teboj. Poldne bo in otroci morajo domov."

Res je odmolil z otroki in jih spustil.

Potem sta se odpravila na pot. Murenček je stlačil v usta ščepec tobaka in pripovedoval, da je že štirideset let učitelj.

"Štirideset let? Ali te ne upokoje?" se je čudil Krempelj.

"Upokoje! Kaj pa misliš! Slišal sem pač, da jih ponekod upokoje s pet in tridesetimi leti. Pri nas ne. Vse dni delamo, do zadnje ure. Kako bi tudi živeli! To je vendar preprosta stvar: za delo plačilo!"

"Aha!" je dejal Matjažek Krempelj in nekoliko ga je zazeblo.

"Seveda, marsikateri konča že prej z učenjem. Posebno, če je kaj nepoštenosti v njem. Nekateri so malomarni, drugi so premalo pobožni ali pa so pijanci. Vse take že poprej odstranijo. Poleg tega pridejo še pred sodnijo, da je zadoščeno ljudski volji."

"Tako sodnijo bi pa rad videl," je menil Krempelj.

"Bova lahko vse videla, saj je itak javno. Pri nas se sodi javno, da se vidi, da je nepristransko."

"Kaj pa šola, pouk?"

"Mislim, da podamo ljudem najpotrebnejše. Čitanje, pisanje, nekaj računanja. Drugo je pa itak nepotrebno."

"Prirodopisja, fizike nič? Na primer o elektriki, o težnosti, o solncu, da se zemlja vrti okoli solnca ali kaj takega?"

Prestrašen je pogledal Murenček.

"Kaj pa misliš! V naših knjigah je pisano, da se solnce vrti okoli zemlje, in mora že biti tako, ker so knjige od oblasti odobrene. In po knjigah, po odobrenih knjigah moramo učiti. Nikar pa ne misli, da se za znanost ne brigamo. Imamo zanjo celo poseben kontrolni urad."

"Pa če bi hotel učiti, kakor je res?"

"Eh," je zacmokal Murenček ter pljunil dvakrat po tleh. "Ali sploh veš, kaj je res? Vidiš, prišla sva na trg. Tu bi se pokoril, če bi učil, da ni res, kar je ukazano, da je res."

Krempelj se je zagledal v množico, ki se je prerivala po trgu. Obšla ga je sveta jeza. Srdito je vprašal:

"Torej vsi ti ljudje mislijo, da se vrti solnce okoli zemlje? Vse te ljudi ste tako naučili?"

—Federated Pictures.

Slika kaže velike demonstracije avtnih in drugih delavcev v glavnem delu mesta Detroita.

"Kakor je ukazano," prijatelj,' se je branil Murenček. "Šola ni nikoli svobodna, v šoli je treba slušati. Mogoče bodo jutri meni in tebi ukazali, da začneva učiti, da je dvakrat dve pet. Nekaj časa se boš jezil, toda kruh je kruh. Počasi boš začel učiti in čez leto dni se ti bo zdelo, da je stvar popolnoma v redu. Počasi boš še sam prepričan, da je dvakrat dve pet, kajti svet se ne bo razburjal zaradi take malenkosti. To je samo stvar discipline, poslušnosti. Če pa tega ne poznaš, itak ne moreš biti dober učitelj."

Krempelj je majal z glavo. Mimo njega so hiteli počasi s težkimi bremeni gospodje v svetlih oblekah, delavci s trdimi koraki, kmetje s težkimi čevlji, ženske, otroci, vsakovrstni ljudje. Matjažek Krempelj jih je ogledoval s sočutjem. Kakšni reveži! Vidijo solnce, čutijo njegovo vročino, a ne vedo, da se vrti zemlja okoli njega. Reveži, reveži! In kdo je kriv? Učitelj, kdo drugi! Taki učitelji, ke tale Murenček, vedo, kaj je prav, a si ne upajo povedati. Jutri bodo začeli učiti, da je sneg črn, pojutrišnjem spet kaj drugega. O žalostni učitelji!

"Ti bi bil prav tak!" je lakonično pljunil Murenček.

"Jaz nikdar. Jaz ne. Jaz se borim za resnico in pravico," se je razburjal Matjažek Krempelj. "Pri nas smo pogumnejši, pri nas nismo taki zajci."

"Ti bi bil prav tak!" je enakomerno ponavljal Murenček.

Krempelj se je razburil do skrajnosti. Ljudje so se začeli ozirati po njem. Nekateri so začeli izpraševati, kaj bi prav za prav rad.

"Kaj bi rad?" se je drl Krempelj. "Vi ste zaslepljeni. Nalašč so vas napačno učili. Zemlja se vrti okoli solnca, ne pa narobe."

"Kaj mu pa je? Ali je zblaznel?" so šepetali ljudje. "Kdo se vrti?"

"Zemlja se vrti, zemlja!" je kričal Matjažek.

Murenček je vzel zadnji ščepec tobaka ter ga potrepljal po ramenu.

"Zapik, prijatelj! Nehaj vendar. Kako moreš tako govoriti, saj vidiš, da stoji zemlja pri miru. Solnce se vrti."

"Ti si prav tak kot drugi. Slepar! Lažeš ljudem, lažeš. Zemlja se vrti! Ljudje božji, čujte! Osleparili so vas. Neke posebne namene imajo z vami. Narobe so vas naučili. Zemlja se vrti zemlja, ne pa solnce."

Ljudje so se zgrinjali od vseh strani in majali z glavami. Kaj se je vendar zgodilo? Neki agitator je prišel, shod bi imel rad? Kdo se toliko razburja zaradi solnca? Da stoji solnce pri miru? E, to ne bo držalo, saj vidijo, da je zvečer drugod ko zjutraj.

"Naj se solnce vrti ali ne, glavno je, da zadosti sije," so skomignili kmetje in šli svojo pot. Bilo je poletje in otava je ležala po travnikih.

"Zemlja se vrti, zemlja!" je kričal Krempelj.

Zdaj so pa prišli tudi stražniki. Z veliko spretnostjo so navalili na Kremplja. Najprej so ga pošteno pretepli, nato so ga odvedli s seboj. Spotoma so ga vrgli trikrat v korito, da bi mu ohladili blaznost. Krempelj je tulil, brcal na vse strani in hropel:

"Zemlja se vrti, zemlja . . ."

Zbudil se je ves premočen in zastrmel v rastoči dan. Solnce je že sijalo skozi okno. Preplašen in utrujen je zlezel k oknu. Pred njim je ležala dolina Svete Uršule v Lazah, kopajoča se v solncu in zgodnji poletni zelenini. Vzdihnil je, spomnil se na Murenčka in disciplino ter se začel oblačiti . . .

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

SLOVENSKO-AMERIKANSKI

Koledar

1938

Letošnji Koledar Vam bo zelo ugajal . . . Naročite ga še danes.

Cena 50 centov

160 STRANI ZANIMIVEGA ČTIVA: — POVESTI, RAZPRAVE, RAZNOTEROSTI, INFORMATIVNI ČLANKI

Bogato ilustriran

Največja zaloga slovenskih knjig v Ameriki!

V knjigarni "Glasa Naroda" lahko dobite vsakovrstne slovenske knjige naših priznanih pisateljev: Cankarja, Tavčarja, Jurčiča, Preglja, Kmetove, Milčinskega, itd. . . . V zalogi imamo prevode del svetovnoznanih mojstrov; Gospodarske, gospodinjske in poučne knjige . . . Igre, pesmi, zemljevide.

Ljubitelji lepe knjige naj pišejo po cenik knjig, ki jih imamo v zalogi.

»GLAS NARODA« (Dep. N.) 216 W. 18th Street, New York

Žitna skladišča v Guymonu, Okla. Slika je bila vzeta, ko je divjal vihar in dvigal v zrak oblake prahu.